

BIULETYN INFORMACYJNY TPZN

pod patronatem Towarzystwa Przeciwników Złomu
Numizmatycznego im. T. Kałowskiego

numer 1 / 2013 (9)

Tadeusz Kałowski
(1899 – 1979)

W numerze:

2 grosze próbne z 1923 roku.

Datowanie monet egzotycznych

Medale upamiętniające historię
Gabinetu Numizmatycznego Muzeum
Warszawskiej

Guziki urzędnicze z okresu Królestwa
Warszawskiego i Królestwa
Polskiego

Franciszek Józef I i jego wizerunek
na monetach cz. II

Podstawowe typy trojaków
siedmiogrodzkich

Rzadki szóstak i ciekawe
naładownictwo trojaka

Od redakcji

Spis treści

Po długiej przerwie oddajemy do Waszych rąk kolejny numer Biuletynu Informacyjnego TPZN.

Sporo zmieniło się od czasu wydania poprzedniego numeru. Przede wszystkim zastąpiłem kolegę Karola na stanowisku redaktora naczelnego - jak wiadomo długo czekaliśmy na wznowienie prac na BI TPZN. Po objęciu funkcji wiceprezesa TPZN postanowiłem wznowić publikację naszego periodyku zmieniając jednocześnie jego częstotliwość wydawania z kwartalnika na rocznik.

Zdając sobie sprawę z odpowiedzialności tego stanowiska mam nadzieję, że uda się wspólnymi siłami utrzymać periodyczność naszego pisma i przynajmniej raz w roku ukazywać się będzie nowy numer. Obecny Biuletyn jest taką symboliczną klamrą spinającą stare i nowe. Część artykułów bowiem została złożona przez poprzedni zespół i czekała na opublikowanie, a druga część to zupełnie nowe teksty.

Na koniec składam serdeczne podziękowania poprzedniemu Redaktorowi Naczelnemu za pracę włożoną w wydawanie poprzednich numerów.

Miłej lektury!

Jarek Kustosz (qcho)

2	Spis treści
2	Od redakcji
3	Z życia forum
4	Niezwykłe ciekawe naśladownictwo trojaka olkuskiego
5	2 grosze próbne z 1923 roku
8	Cztery grosze – czworak litewski
11	Datowanie monet egzotycznych
20	Medale upamiętniające historię Gabinetu Numizmatycznego Mennicy Warszawskiej
23	Guziki urzędnicze z okresu Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego
27	Franciszek Józef I i jego wizerunek na monetach Cesarstwa cz. II - lata 1866 -1892
29	Sen o monecie...
32	Podstawowe typy trojaków siedmiogrodzkich
40	Szóstak z 1623 roku bez wybitego nominału
41	Stopka redakcyjna

Z życia forum TPZN

WYBORY

Tradycji stało się zadość i jak co roku 1 kwietnia wybraliśmy nowe władze TPZN. Co prawda mieliśmy jeden dodatkowy dzień na głosowanie z uwagi na mniejszą niż wymagana przez statut frekwencję, ale udało się! Ostatecznie 2 kwietnia poznaliśmy wyniki:

Triumwirat TPZN VII kadencji:

Kolega **zenonmoj** objął funkcje Prezesa TPZN.

Kolega **qcho** objął funkcje Wiceprezesa TPZN.

Kolega **borsuk1977** objął funkcje Sekretarza Triumwiratu TPZN.

Gratulujemy!

FACEBOOK

Odżył fanpage TPZN. Kolega **pasjonator** podjął się prowadzenia naszej strony na facebook'u. Zapraszamy wszystkich:

<https://www.facebook.com/pages/Forum-TPZN/302824262161>

KALENDARZ

Po raz pierwszy udało się wydać nasz własny kalendarz. Pod koniec 2012 roku po konkursie ogłoszonym na forum wybraliśmy spośród całkiem sporej liczby nadesłanych zdjęć te najładniejsze.

Najlepsza trzynastka trafiła na kalendarz. Poniżej przykładowe karty:

Akcja została przyjęta entuzjastycznie w związku z czym planujemy ją kontynuować :).

Niezwykle ciekawe naśladownictwo trojaka olkuskiego

Trojaki – rdzennie polskie monety doczekały się wielu naśladownictw bitych zarówno za pozwoleniem Rzeczypospolitej w niektórych mennicach, jak i również przez nieznanymi fałszerzy chcących dorobić się na biciu niezwykle popularnej i chętnie przyjmowanej monety. Często tacy domorośli fałszerze nie do końca opanowali język piśmienny i fałszerstwa takie mają fantazyjne napisy lub błędy związane z nieprawidłowym wyryciem na stemplu liter, które powodowały, że często litery takie były w lustrzanym odbiciu lub odwrócone.

Chciałbym przedstawić ładnie zachowane fałszerstwo z epoki pochodzące z mojego zbioru, które moim zdaniem jest bardzo ciekawe. Moneta została wybita stemplem ciętym od ręki. Oto przedmiot naszego zainteresowania:

Moneta jest wybita w dobrym srebrze, waga 1,97 grama, średnica 21 mm. Oczywiście jest tutaj podobieństwo do trojaka olkuskiego bitego przez Zygmunta III Wazę. Patrząc do katalogu Tadeusza Igera „Katalog trojaków polskich” odszukamy podobną odmianę w tym roczniku. Jest to odmiana skatalogowana jako 0.96.1I, która ma legendę:

A: SIG III D G R-POLONI M D L

R: •III•/GROS•ARG/TR•R•POLO/•NI•—•96•/•I—F•

Opisywane fałszerstwo ma legendę:

A: SIG III D G R•POLONI M D L•

R:III/GROS ARG/TRROPLO/ NI-96•/I – F•

Możemy zauważyć kilka podstawowych różnic:

- odmienny, dość prymitywny portret króla
- „S” w słowie GROS na rewersie w lustrzanym odbiciu
- „F” w inicjałach Jana Firleja na rewersie do góry nogami
- przestawione litery w ciągu znaków na rewersie: zamiast TRRPOLO jest TRROPLO

Na koniec zostawiam największy smaczek tej monety. Jak można zauważyć na przedstawionym zdjęciu na rewersie pogoń oraz orzeł zamienione są miejscami!

Znana jest tylko jedna odmiana trojaka z pogonią i orłem zamienionymi miejscami. Jest to odmiana trojaka bydgoskiego z roku 1598, skatalogowana u Igera pod numerem B.98.6. Jest to oficjalne bicie jednak z bardzo poważnym błędem dokonany przez mincerza przygotowującego stemple. Z racji ogromnej rzadkości tej monety – R8 można domniemywać, że szybko wykryto ten błąd i stemple zostały zniszczone.

W moim przypadku fałszerz również popełnił ten błąd, co nie jest tak popularne nawet wśród nieoficjalnych trojaków. Przynajmniej do tej pory nie spotkałem się z innym naśladownictwem czy fałszerstwem posiadającym taki układ herbów.

Jarek Kustosz (qcho)

2 grosze próbne z 1923 roku

Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne, NR 104/2012

Z bogatego zestawu monet próbnych okresu międzywojennego, jedna niepozorna moneta, zasługuje moim zdaniem na kilka słów przypomnienia. 2 grosze próbne z 1923 roku. Autorem projektu tej monety był Józef Aumiller, znany polski medalier i rzeźbiarz. Urodzony 15 marca 1892 roku w Warszawie, zmarły 20 czerwca 1963 roku. J. Aumiller ukończył Szkołę Sztuk Stosowanych i Szkołę Sztuk Pięknych w Warszawie. W latach 1925-1939 był kierownikiem artystycznym Mennicy Państwowej w Warszawie. W okresie tym, zorganizował i prowadził dział medalierstwa. Od roku 1951 był profesorem Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Brał udział w licznych wystawach krajowych i zagranicznych, odnosząc liczne sukcesy. Był autorem wielu projektów medali i monet, m.in.: Wstąpienie Polski do Ligi Narodów (1926), Władysław Reymont (1926), projekt monety pięciozłotowej (1936), Autoportret artysty (1958), Vincent van Gogh (1962). Jego prace stanowią obecnie cenne zbiory wielu muzeów.

Omawiane 2 grosze próbne z 1923 roku wybite przez Mennicę Warszawską, łatwo odróżnić od pozostałych monet próbnych okresu międzywojennego z uwagi na jednakowy wzór awersu i rewersu. Środek monety wypełnia nominał monety – stylizowana cyfra „2” poniżej napis „GROSZE”, oraz data „1923”. Wokół wieniec z kłosów, w dolnej części ornament kwiatowy. Brak znaku mennicy. Rant monety gładki. Średnica 15 mm. Jak napisał Władysław Terlecki w „Katalogu monet polskich 1916-1965” jest to pierwsza moneta wymieniająca ustawową jednostkę walutową – grosz.

Większość katalogów wyróżnia 4 odmiany:

1. egzemplarze z brązu – nakład 125 sztuk, waga 1,55 g

PDA aukcja 13, pozycja 961

2. egzemplarz z brązu jednostronny - 1 sztuka, waga 1,56 g
3. egzemplarze ze srebra - 2 sztuki, waga 1,87 g

WCN aukcja 33, pozycja 776

4. egzemplarz ze złota - 1 sztuka, waga 2,69 g

Aukcja Stack's, The Tallent & Belzberg Collection, pozycja 1027

W nowym katalogu Janusza Parchimowicza "Monety Rzeczypospolitej Polskiej 1919-1939" pojawiła się nowa pozycja P103e - w niklu. Waga nieznana, nigdzie nienotowana, znana z notatek W. Terleckiego w autorskim egzemplarzu katalogu z 1960 r.

Na wszystkich egzemplarzach widać charakterystyczne cechy będące prawdopodobnie efektem uszkodzenia stempla. Jest to o tyle zastanawiające, iż ilość wybitych egzemplarzy nie

mogła spowodować mechanicznych uszkodzeń stempla. Prawdopodobnie więc, stempel już w swojej pierwotnej postaci posiadał opisane wady. Założenia tego niestety nie można zweryfikować, gdyż nie zachowały się żadne dane na ten temat. Najpierw okupacja hitlerowska, następnie radziecka, skutecznie zatarła ślady w materiałach archiwalnych mennicy.

Charakterystyczne cechy które można wyróżnić na omawianej monecie, to przede wszystkim:

1. Dwa równoległe, ząbkowane ślady uszkodzenia/uderzenia stempla przebiegające przez cyfrę „2”, oraz litery „SZ” w wyrazie GROSZE.
2. Dwa zgrubienia przebiegające: skośnie przez litery „SZ”, oraz poprzecznie przez literę „E” w wyrazie GROSZE. Zgrubienia te są najprawdopodobniej efektem rys na stemplu.
3. Charakterystyczna rysa na drugiej stronie monety biegnąca od góry przez $\frac{3}{4}$ obwodu monety. Rysa ta umiejscowiona między krawędzią monety, a wieńcem z kłosów, jest prawdopodobnie efektem niestarannej obróbki stempla. Podobna rysa znajduje się na pierwszej stronie monety, ale jej wielkość jest znacznie mniejsza.

Opisane cechy przedstawiam poniżej na złotym egzemplarzu.

Można dostrzec również brak staranności wykonania liter w wyrazie „GROSZE”. Poszczególne litery niekształtne, nierówno umiejscowione względem siebie. Widać również małe wgłębienie, położone centrycznie na obu stronach monety w podstawie cyfry „2”. Powyższe cechy nadają monecie charakter indywidualny, jakby ręcznie, niedbale wykonany.

Monety z brązu bardzo rzadko goszczą na aukcjach, egzemplarze srebrne są oczywiście jeszcze radsze, egzemplarz złoty stanowi nieosiągalny cel kolekcjonerów.

Egzemplarze z brązu można rzadko znaleźć na aukcjach np. WCN, PDA. Osiągają one kwotę powyżej 6.000 zł. Egzemplarz srebrny został sprzedany za kwotę 13.500 zł w 2005 roku na aukcji WCN 33 poz. 776. Jest to ten sam egzemplarz, który oferowano w 2000 roku na aukcji WCN 22 poz. 724, oraz w 2005 roku na aukcji PDA 8 poz. 1156. Złoty egzemplarz został sprzedany za kwotę 63.250 \$ w 2008 roku na aukcji Belzberg poz. 1027 - aukcja kolekcji Karolkiewicza. Egzemplarz ten znany jest wcześniej z 2000 roku z aukcji CNG Triton IV poz. 2898 - aukcja z kolekcji króla Egiptu Faruka.

Rzadkość opisywanych monet spowodowała pojawienie się na rynku licznych kopii tych monet. Oferty internetowe zapraszają do kupna kopii w wszystkich trzech metalach: brązie, srebrze i złocie. Produkty te sprzedawane są jako kopie, ale ponieważ nie są wyraźnie oznaczone, mogą zmylić początkującego, nieuważnego kolekcjonera. Już po pobieżnym przyjrzeniu się tym wyrobom, dostrzec można wiele różnic rysunku. Oczywiście brak również charakterystycznych cech opisanych wcześniej. Wyróżnić można inny kształt cyfry 2 (bardziej okrągła niż owalny oryginał, inny kształt podstawy) odmienny kształt liter i ich wzajemnego ułożenia, wyraźnie inny kształt cyfr w dacie i wiele różnic w ornamentacie kwiatowym.

Jak widać, ta bardzo niepozorna wielkością moneta, wyróżnia się znacząco spośród wielu monet próbnych Rzeczypospolitej Polskiej okresu 1923 – 1939. Jako jedyna posiada identyczny wzór awersu i rewersu. Jest również jedynym projektem okresu międzywojennego pozbawionym godła. Możliwe, że te właśnie cechy, spowodowały, iż nie została zatwierdzona jako obowiązujący wzór monety obiegowej, będąc zbyt nowatorskim projektem. Te same cechy stanowią jednak obecnie o jej wyjątkowości.

Kopie monety 2 grosze próbne z 1923 roku

Marek Folwarniak
PTN O/Łódź

Cztery grosze – czworak litewski

Moneta o takim nominale potocznie zwana czworakiem lub rzadziej brodaczem była wybijana w latach 1565-69 w mennicy wileńskiej za panowania Zygmunta Augusta (1548-1572) Czworak miał średnicę 24mm i wagę około 4,29 g.

Na awersie przedstawiony jest portret króla w koronie z charakterystyczną długą brodą. Stąd wzięło się potoczne określenie tej monety brodaczem.

W otoku znajduje się napis:

SIGIS.AVG.D.G.REX.PO.MAG.DUX.L lub końcówka LI
(Zygmunt August, z Bożej łaski Król Polski, wielki Książę litewski)

Na rewersie mitra książęca, po bokach trójczłonowe znaczki. Pod nią tarcze z Pogonią litewską i herbem Gedyminów – Kolumny. Poniżej liczba IIII.

Natomiast w otoku napis:

MONETA.MAGNI.DVCAT.LI lub końcówka LIT, LITV, LITVA.
(moneta Wielkiego Księstwa Litewskiego)

Jak podaje Zagórski w książce „Monety Dawnej Polski” :

"...czworaki takie są z lat 1565-69. Liczono ich 15 na kopę litewską. W państwach koronnych szły po 5 groszy do czasu sejmu lubelskiego 1569, na którym uchwalono połączenie Litwy z Koroną i zrównanie stopy menniczej. Co stało się powodem, że ich odtąd i innych monet litewskich w Koronie inaczej brać nie chciano, jak równi z monetą polską. Zygmunt August litując się nad wynikającym stąd uciskiem swych poddanych litewskich, wydawał kilkakrotnie, acz bezskutecznie uniwersały względem przyjmowania tej monety po dawnej cenie."

Monety oprócz niespotykanego nominału, ciekawego rysunku i sporej popularności są dość słabo opisane w literaturze. Większość autorów po prostu wymienia najpospolitsze odmiany lub wręcz podaje tylko rocznikami, dodając stopień rzadkości R1.

Jedynie odmienny wizerunek czworaka z 1568 oznaczony jest stopniem rzadkości R8 (Kopicki 3314).

Oprócz odmiennego popiersia Zygmunta Augusta należy zwrócić również uwagę na ozdobne tarcze herbowe na rewersie.

Czworak o odmiennym portrecie z 1568 pojawił się tylko jeden raz w sprzedaży. Było to w 2003 roku na 28 aukcji organizowanej przez Gdański Gabinet Numizmatyczny. Pozycja 104, cena szacunkowa 950zł, cena końcowa 20500zł + 10% młotkowe.

Moneta zdumiewa i zachwyca niesamowitym typem rysunku. Patrząc na wizerunek Króla, dokładność szczegółów nasuwa się skojarzenie z talarami.

Czworak z odmiennym popiersiem oraz ozdobnymi tarczami herbowymi

Kolejne rzadkie warianty to:

- 1567 MGNI (w słowie MAGNI brak litery A)
 1567 D*REX (po D zamiast litery G znajduje się strzałka w górę) GGN10
 1568 L/LITV PDA&PGNUM 15/302
 1568 LI/LITV PDA&PGNUM 15/303
 (na rewersie w legendzie, jako przerywniki kółka zamiast trójczłonowych ozdobników)
 1568 L/LITVA
 1569 DV (brak litery X)
 1569 DVVX (dodatkowa litera V) WCN11/116

1568 L/LITV

1568 LI/LITV

(na rewersie w legendzie, jako przerywniki kółka zamiast trójczłonowych ozdobników)

Uważam, że czworaki są o tyle ciekawe dla przeciętnego kolekcjonera, że w miarę łatwo można je kupić. Głównie występują w stanie III, dlatego też ich cena jest przystępna i większość osób może sobie pozwolić na zbieranie tych monet.

Oczywiście wymienione wcześniej wyjątki oraz niektóre warianty końcówkowe z poszczególnych roczników są mało osiągalne, ale spokojnie można zebrać podstawowe odmiany i cieszyć się ładnym zbiorem.

Trzeba jednak pamiętać, że czworaki były bite bardzo niestarannie. Stąd też często spotyka się monety źle wybite lub dwukrotnie uderzone. A do tego najprawdopodobniej z powodu złego przygotowania srebra trafiają się różnego typu wykruszenia a nawet pęknięcia.

pasjonator

Zdjęcia dzięki uprzejmości PDA&PGNUM.

Datowanie monet egzotycznych

Pomiar upływającego czasu był dla Człowieka wyzwaniem od zarania dziejów. Formuła "już starożytni Rzymianie..." w przypadku numizmatyki powinna zabrzmieć "dopiero starożytni Rzymianie...". Podział roku na miesiące opierano na kalendarzu księżycowym. Setki, a właściwie tysiące lat obserwacji zjawisk astronomicznych spowodowały, że już III wieku p.n.e. wiadano, że rok trwa nieco ponad 365 dni. Zamiłowanie do tradycji powodowało jednak, że do czasów Juliusza Cezara konsekwentnie długość roku ustalano również na bazie faz Księżyca. Dopiero kalendarz juliański wprowadzony w 46 r. p.n.e. ustalił zasady obowiązujące z małymi zmianami do dziś. Bez trudu precyzyjnie określano terminy w obrębie danego roku. Problemy pojawiały się w razie konieczności ustalenia chronologii zdarzeń w dłuższych odcinkach czasu. Najsprawniej działał system rachuby lat oparty na "pragmatyce urzędniczej". Dla numizmatyków kluczem są imiona konsulów i tytuły cesarskie umieszczane w legendach monet.

Corocznie odnawiany tytuł TRYBUNA w połączeniu z liczbą porządkową KONSULATU i liczbą odniesionych zwycięstw kojarzoną z tytułem IMPERATORA (naczelnego dowódcy sił zbrojnych) umożliwiają bardzo dokładne datowanie monet rzymskich.

Najlepiej pokazać to na przykładzie:

Na denarze Wespazjana (69-79 r. n.e.) czytamy: IMP CAES VESO AVG P.M.TR.P.P.P.COS.III - czyli monetę wybito podczas trzeciego konsulatu cesarza, a więc w roku 71.

Na przełomie roku 1999 i 2000 ukazały się trzy numery Przeglądu Numizmatycznego (nr 26/27, 28 i 29), w których opublikowano trzyczęściowy cykl "Datowanie monet rzymskich" ze szczegółowymi tabelami ułatwiającymi rozszyfrowanie legend pod kątem datowania monet.

Datowanie europejskich monet średniowiecznych, w tym monet polskich do czasów Zygmunta Starego opiera się jedynie na przesłankach, mniej, lub bardziej pełnych. Analiza legend, znaków mincmistrzów oraz zawartości skarbów umożliwiają ramową chronologię poszczególnych rodzajów monet. W niektórych przypadkach jest to na tyle trudne, że spory trwają nawet co do imienia panującego.

Opisane problemy są dla przeciętnego kolekcjonera nieistotne. Większość młodych (i nie tylko) kolekcjonerów napotyka na znaczne trudności przy próbach datowania monet egzotycznych. Poniższe wskazówki mają na celu pomóc w datowaniu monet egzotycznych XX wieku oraz współczesnych.

Kraje arabskie – kalendarz muzułmański (AH)

Na pierwszy rzut oka można się jedynie domyślać, że dwa znaki w centrum pola monety, to cyfry określające nominał. Po ich lewej i prawej stronie widzimy dwie czteroznakowe grupy, zapewne cyfr - najpewniej daty roczne. Dlaczego dwie? To ze względu na różny sposób obliczania dat rocznych w krajach arabskich i świecie zachodnim. Dla nas jest ta data po lewej. Korzystając z tabelki:

١	٢	٣	٤	٥
1	2	3	4	5
٦	٧	٨	٩	٠
6	7	8	9	0

czytamy: 1938 - sprawa jasna. Po prawej mamy rocznik 1357. Dlaczego? Muzułmanie przyjęli jako początek ery rok 622 n.e. - rok uciezki Mahometa z Mekki do Medyny. Sprawdźmy, $1357+622=1979$. Coś się nie zgadza! Nie może, bo rok według rachuby mahometańskiej (rok księżycowy) jest krótszy od naszego o circa 11 dni. Aby ustalić właściwą datę emisji monety trzeba skorzystać ze specjalnych tabel, albo wzorów.

AH	AD	AH	AD	AH	AD	AH	AD	AH	AD	AH	AD
1010	1601, Lipiec 2	1082	1671, Maj 10	1156	1743, Luty 25	1232	1816, Listopad 21*	1304	1886, Wrzesień 30	1379	1959, Lipiec 7
1011	1602, Czerwiec 21	1083	1672, Kwiecień 29	1157	1744, Luty 15*	1233	1817, Listopad 11	1305	1887, Wrzesień 19	1380	1960, Czerwiec 25*
1012	1603, Czerwiec 11	1084	1673, Kwiecień 18	1158	1745, Luty 3	1234	1818, Październik	1306	1888, Wrzesień 7*	1381	1961, Czerwiec 14
1013	1604, Maj 30	1085	1674, Kwiecień 7	1159	1746, Styczeń 24	31		1307	1889, Sierpień 28	1382	1962, Czerwiec 4
1014	1605, Maj 19	1086	1675, Marzec 28	1160	1747, Styczeń 13	1235	1819, Październik	1308	1890, Sierpień 17	1383	1963, Maj 25
1015	1606, Maj 9	1087	1676, Marzec 16*	1161	1748, Styczeń 2	20		1309	1891, Sierpień 7	1384	1964, Maj 13*
1016	1607, Maj 9	1088	1677, Marzec 6	1162	1748, Grudzień 22*	1236	1820, Październik 9*	1310	1892, Lipiec 26*	1385	1965, Maj 2
1017	1608, Kwiecień 28	1089	1678, Luty 23	1163	1749, Grudzień 11	1237	1821, Wrzesień 28	1311	1893, Lipiec 15	1386	1966, Kwiecień 22
1018	1609, Kwiecień 6	1090	1679, Luty 12	1164	1750, Listopad 30	1238	1822, Wrzesień 18	1312	1894, Lipiec 5	1387	1967, Kwiecień 11
1017	1608, Kwiecień 28	1091	1680, Luty 2*	1165	1751, Listopad 20	1239	1823, Wrzesień 18	1313	1895, Czerwiec 24	1388	1968, Marzec 31*
1018	1609, Kwiecień 6	1092	1681, Styczeń 21	1166	1752, Listopad 8*	1240	1824, Sierpień 26*	1314	1896, Czerwiec 12*	1389	1969, Marzec 20
1019	1610, Marzec 26	1093	1682, Styczeń 10	1167	1753, Październik 29	1241	1825, Sierpień 16	1315	1897, Czerwiec 2	1390	1970, Marzec 9
1020	1611, Marzec 16	1094	1682, Grudzień 31	1168	1754, Październik 18	1242	1826, Sierpień 5	1316	1898, Maj 22	1391	1971, Luty 27
1021	1612, Marzec 4	1095	1683, Grudzień 20	1169	1755, Październik 7	1243	1827, Lipiec 25	1317	1899, Maj 12	1392	1972, Luty 16*
1022	1613, Luty 21	1096	1684, Grudzień 8*	1170	1756, Wrzesień 26*	1244	1828, Lipiec 14*	1318	1900, Maj 1	1393	1973, Luty 4
1023	1614, Luty 11	1097	1685, Listopad 28	1171	1757, Wrzesień 15	1245	1829, Lipiec 3	1319	1901, Kwiecień 20	1394	1974, Styczeń 25
1024	1615, Styczeń 31	1098	1686, Listopad 17	1172	1758, Wrzesień 4	1246	1830, Czerwiec 22	1320	1902, Kwiecień 10	1395	1975, Styczeń 14
1025	1616, Styczeń 20	1099	1687, Listopad 7	1173	1759, Sierpień 25	1247	1831, Czerwiec 12	1321	1903, Marzec 30	1396	1976, Styczeń 3*
1026	1617, Styczeń 9	1100	1688, Październik	1174	1760, Sierpień 13*	1248	1832, Maj 31*	1322	1904, Marzec 18*	1397	1976, Grudzień 23*
1027	1617, Grudzień 29	26*		1175	1761, Sierpień 2	1249	1833, Maj 21	1323	1905, Marzec 8	1398	1977, Grudzień 12
1028	1618, Grudzień 19	1101	1689, Październik	1176	1762, Lipiec 23	1250	1834, Maj 10	1324	1906, Luty 25	1399	1978, Grudzień 2
1029	1619, Grudzień 8	15		1177	1763, Lipiec 12	1251	1835, Kwiecień 29	1325	1907, Luty 14	1400	1979, Listopad 21
1030	1620, Listopad 26	1102	1690, Październik 5	1178	1764, Lipiec 1*	1252	1836, Kwiecień 18*	1326	1908, Luty 4*	1401	1980, Listopad 9*
1031	1621, Listopad 16	1103	1691, Wrzesień 24	1179	1765, Czerwiec 20	1253	1837, Kwiecień 7	1327	1909, Styczeń 23	1402	1981, Październik
1032	1622, Listopad 5	1104	1692, Wrzesień 12*	1180	1766, Czerwiec 9	1254	1838, Marzec 27	1328	1910, Styczeń 13	30	
1033	1623, Październik	1105	1693, Wrzesień 2	1181	1767, Maj 30	1255	1839, Marzec 17	1329	1911, Styczeń 2	1403	1982, Październik
25		1106	1694, Sierpień 22	1182	1768, Maj 18*	1256	1840, Marzec 5*	1330	1911, Grudzień 22	19	
1034	1624, Październik	1107	1695, Sierpień 12	1183	1769, Maj 7	1257	1841, Luty 23	1332	1913, Listopad 30	1404	1984, Październik 8
14		1108	1696, Lipiec 31*	1184	1770, Kwiecień 27	1258	1842, Luty 12	1333	1914, Listopad 19	1405	1984, Wrzesień 27*
1035	1625, Październik 3	1109	1697, Lipiec 20	1185	1771, Kwiecień 16	1259	1843, Luty 1	1334	1915, Listopad 9	1406	1985, Wrzesień 16
1036	1626, Wrzesień 22	1110	1698, Lipiec 10	1186	1772, Kwiecień 4*	1260	1844, Styczeń 22*	1335	1916, Październik	1407	1986, Wrzesień 6
1037	1627, Wrzesień 12	1111	1699, Czerwiec 29	1187	1773, Marzec 25	1261	1845, Styczeń 10	28*		1409	1987, Sierpień 26*
1038	1628, Sierpień 31	1112	1700, Czerwiec 18	1188	1774, Marzec 14	1262	1846, Grudzień 30	1336	1917, Październik	1409	1988, Sierpień 14*
1039	1629, Sierpień 21	1113	1701, Czerwiec 8	1189	1775, Marzec 4	1263	1846, Grudzień 20	17		1410	1989, Sierpień 3
1040	1630, Lipiec 10	1114	1702, Maj 28	1190	1776, Luty 21*	1264	1847, Grudzień 9	1337	1918, Październik 7	1411	1990, Lipiec 24
1041	1631, Lipiec 30	1115	1703, Maj 17	1191	1777, Luty 9	1265	1848, Listopad 27*	1338	1919, Wrzesień 26	1412	1991, Lipiec 13
1042	1632, Lipiec 19	1116	1704, Maj 6*	1192	1778, Styczeń 30	1266	1849, Listopad 17	1339	1920, Wrzesień 15*	1413	1992, Lipiec 2*
1043	1633, Lipiec 8	1117	1705, Kwiecień 25	1193	1779, Styczeń 19	1267	1850, Listopad 6	1340	1921, Wrzesień 4	1414	1993, Czerwiec 21
1044	1634, Czerwiec 27	1118	1706, Kwiecień 15	1194	1780, Styczeń 8*	1268	1851, Październik	1341	1922, Sierpień 24	1415	1994, Czerwiec 10
1045	1635, Czerwiec 17	1119	1707, Kwiecień 4	1195	1780, Grudzień 28*	27		1342	1923, Sierpień 14	1416	1995, Maj 31
1046	1636, Czerwiec 5	1120	1708, Marzec 23*	1196	1781, Grudzień 17	1269	1852, Październik	1343	1924, Sierpień 2*	1417	1996, Maj 19*
1047	1637, Maj 26	1121	1709, Marzec 13	1197	1782, Grudzień 7	15*		1344	1925, Lipiec 22	1418	1997, Maj 9
1048	1638, Maj 15	1122	1710, Marzec 2	1198	1783, Listopad 26	1270	1853, Październik 4	1345	1926, Lipiec 12	1419	1998, Kwiecień 28
1049	1639, Maj 4	1123	1711, Luty 19	1199	1784, Listopad 14*	1271	1854, Wrzesień 24	1346	1927, Lipiec 1	1420	1999, Kwiecień 17*
1050	1640, Kwiecień 23	1124	1712, Luty 9*	1200	1785, Listopad 4	1272	1855, Wrzesień 13	1347	1928, Czerwiec 20*	1421	2000, Kwiecień 6*
1051	1641, Kwiecień 12	1125	1713, Styczeń 28	1201	1786, Październik	1273	1856, Wrzesień 1*	1348	1929, Czerwiec 9	1422	2001, Marzec 26
1052	1642, Kwiecień 1	1126	1714, Styczeń 17	24		1274	1857, Sierpień 22	1349	1930, Maj 29	1423	2002, Marzec 15
1053	1643, Marzec 22	1127	1715, Styczeń 7	1202	1787, Październik	1275	1858, Sierpień 11	1350	1931, Maj 19	1424	2003, Marzec 5
1054	1644, Marzec 10	1128	1715, Grudzień 27	13		1276	1859, Lipiec 31	1351	1932, Maj 7*	1425	2004, Luty 22*
1055	1645, Luty 27	1129	1716, Grudzień 16*	1203	1788, Październik 2*	1277	1860, Lipiec 20*	1352	1933, Kwiecień 26	1426	2005, Luty 10
1056	1646, Luty 17	1130	1717, Grudzień 5	1204	1789, Wrzesień 21	1278	1861, Lipiec 9	1353	1934, Kwiecień 16	1427	2006, Styczeń 31
1057	1647, Luty 6	1131	1718, Listopad 24	1205	1790, Wrzesień 10	1279	1862, Czerwiec 29	1354	1935, Kwiecień 5	1428	2007, Styczeń 20
1058	1648, Styczeń 27	1132	1719, Listopad 14	1206	1791, Sierpień 31	1280	1863, Czerwiec 18	1355	1936, Marzec 24*	1429	2008, Styczeń 10*
1059	1649, Styczeń 15	1133	1720, Listopad 2*	1207	1792, Sierpień 19*	1281	1864, Czerwiec 6*	1356	1937, Marzec 14	1430	2008, Grudzień 29
1060	1650, Styczeń 4	1134	1721, Październik	1208	1793, Sierpień 9	1282	1865, Maj 27	1357	1938, Marzec 3	1431	2009, Grudzień 18
1061	1650, Grudzień 25	22		1209	1794, Lipiec 29	1283	1866, Maj 16	1358	1939, Luty 21	1432	2010, Grudzień 8
1062	1651, Grudzień 14	1135	1722, Październik	1210	1795, Lipiec 18	1284	1867, Maj 5	1359	1940, Luty 10*	1433	2011, Listopad 27*
1063	1652, Grudzień 2	12		1211	1796, Lipiec 7*	1285	1868, Kwiecień 24*	1360	1941, Styczeń 29	1434	2012, Listopad 15
1064	1653, Listopad 22	1136	1723, Październik 1	1212	1797, Czerwiec 26	1286	1869, Kwiecień 13	1361	1942, Styczeń 19	1435	2013, Listopad 5
1065	1654, Listopad 11	1137	1724, Wrzesień 19	1213	1798, Czerwiec 15	1287	1870, Kwiecień 3	1362	1943, Styczeń 8	1436	2014, Październik
1066	1655, Październik	1138	1725, Wrzesień 9	1214	1799, Czerwiec 5	1288	1871, Marzec 23	1363	1943, Grudzień 28	25	
31		1139	1726, Sierpień 29	1215	1800, Maj 25	1289	1872, Marzec 11*	1364	1944, Grudzień 17*	1437	2015, Październik
1067	1656, Październik	1140	1727, Sierpień 19	1216	1801, Maj 14	1290	1873, Marzec 1	1365	1945, Grudzień 6	15*	
20		1141	1728, Sierpień 7*	1217	1802, Maj 4	1291	1874, Luty 18	1366	1946, Listopad 25	1438	2016, Październik 3
1068	1657, Październik 9	1142	1729, Lipiec 27	1218	1803, Kwiecień 23	1292	1875, Luty 7	1367	1947, Listopad 15	1439	2017, Wrzesień 22
1069	1658, Wrzesień 29	1143	1730, Lipiec 17	1219	1804, Kwiecień 12*	1293	1876, Styczeń 28*	1368	1948, Listopad 3*	1440	2018, Wrzesień 12
1070	1659, Wrzesień 18	1144	1731, Lipiec 6	1220	1805, Kwiecień 1	1294	1877, Styczeń 16	1369	1949, Październik	1441	2019, Wrzesień 11*
1071	1660, Wrzesień 6	1145	1732, Czerwiec 24*	1221	1806, Marzec 21	1295	1878, Styczeń 5	24		1442	2020, Sierpień 20
1072	1661, Sierpień 27	1146	1733, Czerwiec 14	1222	1807, Marzec 11	1296	1878, Grudzień 26	1370	1950, Październik	1443	2021, Sierpień 10
1073	1662, Sierpień 16	1147	1734, Czerwiec 3	1223	1808, Luty 28*	1297	1879, Grudzień 15	13		1444	2022, Lipiec 30
1074	1663, Sierpień 5	1148	1735, Maj 24	1224	1809, Luty 16	1298	1880, Grudzień 4*	1371	1951, Październik 2	1445	2023, Lipiec 19*
1075	1664, Lipiec 25	1149	1736, Maj 12*	1225	1810, Luty 6	1299	1881, Listopad 23	1372	1952, Wrzesień 21*	1446	2024, Lipiec 8
1076	1665, Lipiec 14	1150	1737, Maj 1	1226	1811, Styczeń 26	1300	1882, Listopad 12	1373	1953, Wrzesień 10	1447	2025, Czerwiec 27
1077	1666, Lipiec 4	1151	1738, Kwiecień 21	1227	1812, Styczeń 16*	1301	1883, Listopad 2	1374	1954, Sierpień 30	1448	2026, Czerwiec 17
1078	1667, Czerwiec 23	1152	1739, Kwiecień 10	1228	1813, Styczeń 26	1302	1884, Październik	1375	1955, Sierpień 20	1449	2027, Czerwiec 6*
1079	1668, Czerwiec 11	1153	1740, Marzec 29*	1229	1813, Grudzień 24	21*		1376	1956, Sierpień 8*	1450	2028, Maj 25
1080	1669, Czerwiec 1	1154	1741, Marzec 19	1230	1814, Grudzień 14	1303	1885, Październik	1377	1957, Lipiec 29		
1081	1670, Maj 21	1155	1742, Marzec 8	1231	1815, Grudzień 3	10		1378	1958, Lipiec 18		

AD= AH -(AH/33)+621

AD – kalendarz gregoriański

*rok przestępny

AH = AD-621+(AD-621/33)

AH – kalendarz muzułmański

Pokazana moneta, to emisja XX-wieczna. Starsze monety imperium otomańskiego mają bardziej skomplikowany sposób datowania. Najpierw należy odczytać zwykle dobrze widoczną czterocyfrową liczbę - rok wstąpienia władcy na tron. Później wśród licznych i skomplikowanych "robaczków" szukamy jedno- lub dwucyfrowej liczby określającej kolejny rok panowania władcy. Ich suma po uwzględnieniu właściwej ilości okresów 11-dniowych da nam rok emisji monety liczony zgodnie z naszym kalendarzem.

Iran, Afganistan – kalendarz perski (SH)

Daty na większości monet z Iranu i Afganistanu są według kalendarza muzułmańskiego (AH), ale zdarzają się też daty zapisane według kalendarza perskiego (SH). Kalendarz perski zwany także Dżalali jest kalendarzem opracowanym w XI-wiecznej Persji, używany aż do dzisiaj w Iranie i Afganistanie. Kalendarz został wprowadzony przez seldżuckiego sułtana Dżalal ad-Daulę Malik Szaha. Identycznie, jak w kalendarzu muzułmańskim, lata liczone są od ucieczki Mahometa z Mekki. Słoneczny charakter kalendarza powoduje, jednak, iż inaczej, niż w księżycowym kalendarzu muzułmańskim, poszczególne miesiące przypadają zawsze o tej samej porze roku. Aby uzyskać datę w kalendarzu gregoriańskim należy dodać liczbę 621.

۱	۲	۳	۴	۵
1	2	3	4	5
۶	۷	۸	۹	۰
6	7	8	9	0

Awers monety irańskiej 10 riali
1349 + 621 = 1970 AD

Awers monety afgańskiej 1 afgani
1359 + 621 = 1980 AD

Na niektórych monetach Irańskich z lat 1976-1980 AD daty przedstawione są według monarchicznego kalendarza słonecznego (MS). Aby przeliczyć datę z tego kalendarza na kalendarz gregoriański należy odjąć liczbę 559.

Awers monety irańskiej 1 rial
2537 MS – 559 = 1978 AD

Awers monety irańskiej 20 riali
2535 MS – 559 = 1976

Japonia

Tak samo jak w monetach imperium otomańskiego zapisuje się daty na monetach Japonii. Pierwszy rok panowania cesarza Hirohito (1926) był pierwszym rokiem ery Showa. Od roku 1989 panuje cesarz Akihito (era Heisei). Aby odczytać rocznik, musimy sprawdzić legendę rewersu - strony z nominałem, który wyrażono cyframi arabskimi (za wyjątkiem 5 jenów). Poniżej jest kilka hieroglifów. Czytając od lewej: pierwsze dwa, to nazwa panowania, ostatni oznacza słowo "rok", a nas interesuje to, co jest między nimi. Jeśli mamy tam jeden znak, to jest to po prostu kolejny rok panowania cesarza. Jeśli są dwie cyfry, to pierwsza, przypominająca krzyżyk oznacza 10. Dodajemy do niej następną i znowu mamy kolejny rok panowania. Trzy cyfry rozszyfrujemy tak: mnożymy pierwszą przez drugą (zawsze 10) i dodajemy trzecią. Jak rozszyfrować te cyfry?

Sprawdźmy to na przykładzie:

1. 一	2. 二	3. 三
4. 四	5. 五	6. 六
7. 七	8. 八	9. 九
10. 十		

Rocznik tworzą trzy cyfry oznaczające 5, 10 i 6 - mamy więc $5 \cdot 10 + 6 = 56$. Przy okazji proszę zapamiętać pierwsze dwa znaki - bez wątplenia oznaczają erę Showa, bo cesarz Akihito nie panuje jeszcze tak długo. Zaprezentowaną monetę wybito więc w 56 roku panowania cesarza Hirohito, czyli w roku 1981

1926 - 1 = 1925
1925 + 56 = 1981

(nie zapominajcie odjąć 1 od sumy rocznika wstąpienia na tron i kolejnego roku panowania - nie ma czegoś takiego, jak zerowy rok panowania).

Tablica przekształceń z nengo na lata kalendarza gregoriańskiego po zjednoczeniu Japonii w 1394 roku.

1394 応永 Ōei	1521 大永 Daiei	1658 万治 Manji	1804 文化 Bunka
1428 正長 Shōchō	1528 享禄 Kyōroku	1661 寛文 Kanbun	1818 文政 Bunsei
1429 永享 Eikyō	1532 天文 Tenbun lub Tenmon	1673 延宝 Enpō	1830 天保 Tenpō
1441 嘉吉 Kakitsu	1555 弘治 Kōji	1681 天和 Tenna	1844 弘化 Kōka
1444 文安 Bunnan	1558 永禄 Eiroku	1684 貞享 Jōkyō	1848 嘉永 Kaei
1449 宝徳 Hōtoku	1570 元亀 Genki	1688 元禄 Genroku	1854 安政 Ansei
1452 享徳 Kyōtoku	1573 天正 Tenshō - nazwa została zaproponowana przez Ode Nobunage	1704 宝永 Hōei	1860 万延 Man'en
1455 康正 Kōshō	1592 文禄 Bunroku	1711 正徳 Shōtoku	1861 文久 Bunkyū
1457 長禄 Chōroku	1596 慶長 Keichō	1716 享保 Kyōhō	1864 元治 Genji
1460 寛正 Kanshō	1615 元和 Genna	1736 元文 Genbun	1865 慶応 Keiō
1466 文正 Bunshō	1624 寛永 Kan'ei	1741 寛保 Kanpō	1868 明治 Meiji - cesarz Meiji
1467 応仁 Ōnin	1644 正保 Shōhō	1744 延享 Enkyō	1912 大正 Taishō - cesarz Taishō
1469 文明 Bunmei	1648 慶安 Keian	1748 寛延 Kan'en	1926 昭和 Shōwa - cesarz Shōwa
1487 長享 Chōkyō	1652 承応 Jōō	1751 宝曆 Hōreki	1989 平成 Heisei - Akihito, panujący cesarz
1489 延徳 Entoku	1655 明暦 Meireki	1764 明和 Meiwa	
1492 明応 Meio		1772 安永 An'ei	
1501 文亀 Bunki		1781 天明 Tenmei	
1504 永正 Eishō		1789 寛政 Kansei	
		1801 享和 Kyōwa	

Izrael

Lata są liczone od roku 3760 p.n.e. Liczby czyta się od prawej do lewej. Na dodatek, na niektórych monetach opuszcza się liczbę tysięcy. Rok dwutysięczny ma na izraelskich monetach numer 5760.

AD Date		Jewish Era
1948	תשי"ח	5708
1949	תשי"ט	5709
1952	תשי"ב	5712
1954	תשי"ד	5714
1955	תשט"ו	5715
1957	תשי"ז	5717
1958	תשי"ח	5718
1959	תשי"ט	5719
1960	תש"ך	5720
1960	תשך	5720
1961	תשכ"א	5721
1962	תשכ"ב	5722
1963	תשכ"ג	5723
1964	תשכ"ד	5724
1965	תשכ"ה	5725
1966	תשכ"ו	5726
1967	תשכ"ז	5727
1968	תשכ"ח	5728
1969	תשכ"ט	5729
1970	תשל"ל	5730
1971	תשל"א	5731
1972	תשל"ב	5732
1973	תשל"ג	5733
1974	תשל"ד	5734
1975	תשל"ה	5735
1976	תשל"ו	5736
1977	תשל"ז	5737
1978	תשל"ח	5738
1979	תשל"ט	5739
1980	תש"ס	5740
1981	תשמ"א	5741
1981	התשמ"א	5741
1982	התשמ"ב	5742
1983	התשמ"ג	5743
1984	התשמ"ד	5744
1985	התשמ"ה	5745
1986	התשמ"ו	5746
1987	התשמ"ז	5747
1988	התשמ"ח	5748
1989	התשמ"ט	5749
1990	התש"ן	5750
1991	התשנ"א	5751
1992	התשנ"ב	5752
1993	התשנ"ג	5753
1994	התשנ"ד	5754
1995	התשנ"ה	5755
1996	התשנ"ו	5756
1997	התשנ"ז	5757
1998	התשנ"ח	5758
1999	התשנ"ט	5759
2000	התש"ס	5760

2001	התשס"א	5761
2002	התשס"ב	5762
2003	התשס"ג	5763
2004	התשס"ד	5764
2005	התשס"ה	5765
2006	התשס"ו	5766
2007	התשס"ז	5767
2008	התשס"ח	5768
2009	התשס"ט	5769
2010	התש"ע	5770

א ב ג ד ה ו ז ח ט
 1 2 3 4 5 6 7 8 9
 י כ ל מ נ ס ע פ צ
 10 20 30 40 50 60 70 80 90
 ק ר ש ת
 100 200 300 400

Nowy szekel izraelski (data to ostatnie znaki z prawej strony)
 $5(400+300)(50+5) = 5755$ czyli 1995 A.D.

Nepal

Podobną do naszej i tajlandzkiej konwencję składania cyfr w liczby stosuje się w Nepalu. Kalendarz nepalski jest jednak przesunięty (wstecz) w stosunku do naszego o 56 lat i 3 miesiące. Początek roku przypada w połowie kwietnia. Nasz rok 2000 przypadał na przełom nepalskich lat 2056/2057

0	०	1	१	2	२	3	३	4	४
5	५	6	६	7	७	8	८	9	९

2013 – 56 lat i 3 miesiące = 1956/57 A.D.

Birma (Myanmar)

W tym kraju początek ery przypada na rok 638 n.e. Początek roku przypada w kwietniu, a rok składa się z 12 miesięcy liczących 29 lub 30 dni. Raz na trzy lata dodaje się trzynasty miesiąc aby rok kalendarzowy nie "rozjeżdżał się" ze słonecznym. Choć nasz rok 2000 przypadał na przełom birmańskich 1361/1362 wszystkie monety mają datę według Kalendarza gregoriańskiego. I tutaj liczby zapisuje się w systemie dziesiętnym.

0	၀	1	၁	2	၂	3	၃	4	၄
5	၅	6	၆	7	၇	8	၈	9	၉

Kyat birmański z 1953 roku

Mongolia

Kalendarz mongolski jest bardzo skomplikowany. Trudno się temu dziwić - wywodzi się przecież z tradycji chińskiej. Do roku uzyskania niepodległości przez Mongolię (1911) używano kalendarza, w którym lata liczono od naszego roku 1027. Używano przy tym kalendarza zodiakalnego w cyklu 60-letnim. odzwiercące - rok tygrysa, wołu, zająca (w sumie było ich 12). Pełny cykl 60 lat uzyskiwano kombinując znaki zodiakalne z pięcioma kolorami.

0	᠐	1	᠑	2	᠒	3	᠓	4	᠔
5	᠕	6	᠖	7	᠗	8	᠘	9	᠙

Poszczególne lata nosiły nazwy odzwierzęce - rok tygrysa, wołu, zająca (w sumie było ich 12). Pełny cykl 60 lat uzyskiwano kombinując znaki zodiakalne z pięcioma kolorami. Rok 1911 stał się początkiem nowej ery i na monetach bitych przed końcem II Wojny Światowej widzimy roczniki dwucyfrowe - rok 1925 zapisywany jest jako rok 15.

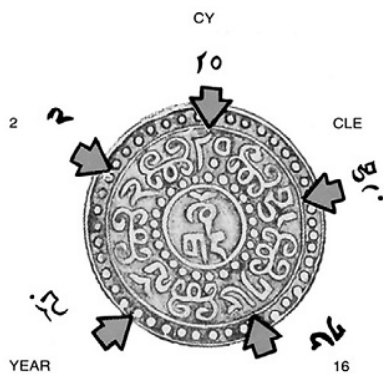
Awers monety 2 mango z 35 roku kalendarza mongolskiego czyli 1945 A.D.

Tybet

Kalendarz tybetański jest skonstruowany identycznie, jak mongolski. Daty na tybetańskich monetach składają się z dwóch grup cyfr. Pierwsza określa numer kolejny sześćdziesięcioletniego cyklu. Grupa druga - numer roku w cyklu. Pamiętając, że początkiem ery jest rok 1027 n.e. możemy obliczyć, że rok zapisany jako 16 - 2 był według naszej rachuby czasem rokiem 1928.

Oblicza się to tak: $(1027-1) + (16-1)*60 + 2 = 1026 + 900 + 2 = 1928$. Dwukrotnie należało odjąć jedynkę, bo w kalendarzu nie ma roku zerowego (w naszym również) i nie było też zerowego cyklu!

16(th)CYCLE 2(nd)YEAR = 1928AD

0	०	1	१	2	२	3	३	4	४
5	५	6	६	7	७	8	८	9	९

Bangladesz

Na monetach tego kraju cyfry bengalskie tworzą daty według kalendarza gregoriańskiego

Cyfry:

০	১	২	৩	৪	৫	৬	৭	৮	৯	১০
শূন্য	এক	দুই	তিন	চার	পাঁচ	ছয়	সাত	আট	নয়	দশ
śūnya	ek	dui	tin	cār	pñāc	chay	sāt	āṭ	nay	daś
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

50 poisha 1973 rok

25 poisha 1977 rok

Peru

Peruwiańskie monety o nominałach 5,10 i 20 centavos wybijane w latach 1918-1944 posiadają daty w języku hiszpańskim.

- 1918 - UN MIL NOVECIENTOS DIECIOCHO
- 1919 - UN MIL NOVECIENTOS DIECINUEVE
- 1920 - UN MIL NOVECIENTOS VEINTE
- 1921 - UN MIL NOVECIENTOS VEINTIUNO
- 1923 - UN MIL NOVECIENTOS VEINTITRES
- 1926 - UN MIL NOVECIENTOS VEINTISEIS
- 1934 - UN MIL NOVECIENTOS TREINTICUATRO
- 1935 - UN MIL NOVECIENTOS TREINTICINCO
- 1937 - UN MIL NOVECIENTOS TREINTISIETE
- 1939 - UN MIL NOVECIENTOS TREINTINUEVE
- 1940 - UN MIL NOVECIENTOS CUARENTA
- 1941 - UN MIL NOVECIENTOS CUARENTIUNO
- 1942 - UN MIL NOVECIENTOS CUARENTA Y DOS
- 1942 - UN MIL NOVECIENTOS CUARENTIDOS
- 1943 - MIL NOVECIENTOS CUARENTA Y TRES
- 1944 - MIL NOVECIENTOS CUARENTA Y CUATRO
- 1944 - MIL NOVECIENTOS CUARENTICUATRO

20 centavos 1943 rok

Jerzy Chałupski, Tomasz „swist@k87” Popielarz

Bibliografia

<https://sites.google.com/site/felietonnumizmatyczne/2003/2003-27>

<https://sites.google.com/site/felietonnumizmatyczne/2005/2005-07>

Krause, World Coins 1900-2000

Medale upamiętniające historię Gabinetu Numizmatycznego Mennicy Warszawskiej

Od chwili założenia Mennicy Warszawskiej w 1766 roku gromadzono monety, medale i stemple, z których w 1928 roku urządzono wystawę w Gabinetie Numizmatycznym, funkcjonującym do dnia dzisiejszego.

Przez cały wiek XVIII i XIX ówczesni zarządcy Mennicy Warszawskiej skrupulatnie gromadzili wszystkie wyroby mennicze. Pierwszy administrator Mennicy Antoni Schroeder przez blisko 30 lat budował kolekcję. On również jako pierwszy opisał działalność Mennicy Warszawskiej za czasów Stanisława Augusta Poniatowskiego. Jego rola w dokumentacji pierwszych lat funkcjonowania Mennicy jest nieoceniona. Niestety, zbiory Schroedera uległy w wyniku rabunku rozproszeniu. W XIX wieku Starano się odtworzyć utraconą częściowo kolekcję. Duże zasługi w tym należą się Stanisławowi Puschowi, pracownikowi Mennicy Warszawskiej od roku 1845 (w latach 1866-67 jej dyrektorowi).

1 stycznia 1868 władze carskie zamykają Mennicę Warszawską i nakazują wywieźć do Petersburga maszyny mennicze a także dopiero co odbudowaną kolekcję numizmatyczną. Według dokumentacji wywieziono 1148 sztuk stempli mennicznych i 1308 sztuk monet. Więcej a temat XVIII i XIX – wiecznej historii kolekcji numizmatycznej Mennicy Warszawskiej można przeczytać w jednym z poprzednich artykułów pt: „Historia kolekcji Gabinetu Numizmatycznego”.

Odrodzenie Mennicy i oficjalne otwarcie Gabinetu Numizmatycznego.

Po I wojnie światowej, po kilkudziesięciu latach ponownie otwarto Mennicę Warszawską - od 14 kwietnia 1924 roku jako Mennica Państwowa. Ówczesny dyrektor Mennicy Jan Aleksandrowicz, który był jednocześnie znanym i cenionym numizmatykiem, szybko przystąpił do odbudowy zbiorów dokumentujących historię Mennicy Warszawskiej.

Pierwszym kustoszem i „budowniczym” zbiorów numizmatycznych został Karol Plage. Niestety w grudniu 1926 roku musiał ustąpić ze stanowiska ze względu na ciężką chorobę – jego miejsce zajął Władysław Terlecki, który zapisał się trwale w XX-wiecznej historii Mennicy Państwowej.

Terlecki bardzo szybko odbudował kolekcję numizmatyczną, gromadząc blisko 30 000 eksponatów: monet, medali i stempli. Dnia 21 października 1928 uroczyście otwarto wystawę Gabinetu Numizmatycznego dla zwiedzających. Ten rok uznano oficjalnie za początek działalności Gabinetu Numizmatycznego, funkcjonującego do dnia dzisiejszego przy Mennicy, którego głównym zadaniem jest gromadzenie, dokumentowanie i edukacja z zakresu historii mennictwa i 245. letniej działalności Mennicy Warszawskiej.

Medale na otwarcie i 10 - lecie Gabinetu Numizmatycznego

Pierwszy medal upamiętniający działalność Gabinetu Numizmatycznego wybito w 1928 roku w rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości. Ten 28 mm medalik wybito w brązie i srebrze. Na awersie znajduje się godło państwowe w wieńcu, w otoku napis GABINET NUMIZMATYCZNY MENNICY PAŃSTWOWEJ i data 11.XI.1928 rozdzielona międzywojenną sygnaturą menniczą Kościesza. Na rewersie medalu znajduje się stylizowany wizerunek orła piastowskiego z grosza Kazimierza Wielkiego z napisem w otoku GROSSI CRACOVIENSSES.

W roku 1938 z okazji dziesiątej rocznicy działalności Gabinetu Numizmatycznego wybito ten sam medal z niezmienionej formie, dodając tylko na awersie datę 11.11.1938 rok.

Zbiory Gabinetu Numizmatycznego w okresie międzywojennym rozrastały się w dużej mierze dzięki. W roku 1938 dla uczczenia i uhonorowania wszystkich ofiarodawców wybito medal „Muzeum Numizmatyczne Mennicy Państwowej swemu ofiarodawcy”. Awers medalu był repliką wybitego w 1766 roku medalu Jana Filipa Holzhaeussera z okazji reformy monetarnej. Na rewersie w wieńcu umieszczono w pięciu wierszach zmienny napis: MUZEUM / NUMIZMATYCZNE / MENNICY / PAŃSTWOWEJ / SWEMU OFIARODAWCY.

Czterdziesto-, pięćdziesięcio- i sześćdziesięciolecie Gabinetu Numizmatycznego

Po II wojnie światowej Gabinet Numizmatyczny otwarto ponownie 28 kwietnia 1956 roku. W roku 1968 z okazji 40 – lecia działalności Gabinetu Numizmatycznego wybito w tombaku i tombaku srebrzonym medal autorstwa Stanisławy Wątróbskiej – Frindt, którego awers jest wierną kopią medalu J. F. Holzhaeussera z wizerunkiem króla S.A. Poniatowskiego.

Na rewersie w pięciu wierszach umieszczono napis: MUZEUM / NUMIZMATYCZNE / MENNICY / PAŃSTWOWEJ / WARSZAWA 1968. Pod popiersiem króla znajduje się napis KOPIA. Medal występuje również w rzadkiej odmianie z inicjałami SW (Stanisława Wątróbska) obok napisu kopia.

Pięćdziesięciolecie działalności Gabinetu Numizmatycznego przypadające w roku 1978 upamiętniono „medalem obrotowym” autorstwa Jerzego Jarnuszkiewicza. W kwadrat imitujący ramę obrazu wkomponowano obrotowy element z napisem: 50 LAT GABINETU NUMIZMATYCZNEGO MENNICY WARSZAWSKIEJ. Na rewersie elementu obrotowego umieszczono litery GN na tle logotypu Mennicy MW. Medal wykonano w tombaku srebrzonym i oksydowanym ze złożoną liczbą 50.

Jeszcze ciekawiej upamiętniono w 1988 roku 60 – lecie działalności Gabinetu Numizmatycznego. Wyemitowano bowiem medal – kasetkę o wymiarach ok. 91 x 57 x 11 mm z umieszczonymi wewnątrz replikami trzech monet z czasów stanisławowskich – grosza, dukata i talara. Wewnątrz kasety zaprezentowano wizerunek ulicy Bielańskiej w Warszawie, przy której mieściła się Mennica Warszawska za czasów S.A. Poniatowskiego. Na zewnętrznej stronie kasety umieszczono sygnaturę królewską SAR oraz ozdobiony ornamentami napis: 1928 / GABINET / NUMIZMATYCZNY / 1988 / MW.

Otwarcie Gabinetu Numizmatycznego w nowym gmachu

W roku 1995 Gabinet Numizmatyczny zostaje przeniesiony do nowego gmachu przy ulicy Żelaznej 56. Fakt ten upamiętniono niezwykle interesującym medalem łączącym dawne tradycje mennicze ze współczesnymi.

Na awersie medalu znajduje się napis: OTWARCIE GABINETU NUMIZMATYCZNEGO W NOWYM GMACHU, podzielony znakami mennicznymi MW oraz Kościeszą. W dolnej części znajduje się wkładka z 1 groszowej monety obiegowej. Rewers medalu zaczerpnięty jest z wizerunku grosza piastowskiego użytego w medalu wybitym w 1928 roku z okazji otwarcia Gabinetu Numizmatycznego. Dodatkowo w otoku znajduje się napis: MENNICA PAŃSTWOWA S.A. / 10 KWIETNIA 1995. Medal ten wybito na krążkach o średnicy 40 mm w tombaku srebrzonym i oksydowanym oraz prawdopodobnie 4 sztuki w srebrze.

Piotr Kosanowski / Sandomierz, Warszawa

Guziki urzędnicze

z okresu Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego

Opracowanie to jest kontynuacją pracy o guzikach wojskowych w XIX wieku. Poniżej przedstawię guziki noszone przez urzędników Księstwa Warszawskiego oraz Królestwa Polskiego, oraz guziki wyprodukowane przez polskich wytwórców na zamówienie Armii Carskiej. Głównym motywem na guzikach urzędników Księstwa Warszawskiego jak i Królestwa Polskiego było godło.

Guzik pokazany na fotografii powyżej jest najczęściej spotykanym wzorem guzika z okresu Księstwa Warszawskiego.

Najczęściej spotyka się guziki sygnowane w owalu nazwiskiem MUNCHEIMER i skrótem nazwy miasta Warszawy, a także guziki zamawiane w Niemczech i sygnowane nazwiskami wytwórców z Berlina. Samuel Muncheimer był głównym producentem guzików wojskowych i urzędniczych w okresie Księstwa Warszawskiego. Posiadał też zezwolenie na produkcję pieczęci urzędowych. Prowadził zakład przy ulicy na Tłomackim pod numerem 599 a następnie na Bielańskiej pod numerem 594. Jego produkcja nie zaspokajała zapotrzebowania na guziki. Stąd też spore ich ilości sprowadzano z Niemiec, Francji oraz Anglii.

Po zniesieniu Księstwa Warszawskiego i powstaniu Królestwa Polskiego na guzikach pojawił się nowy herb. Oto przykłady guzików wyprodukowanych przez Zygmunta Munchheimera przed wybuchem Powstania Listopadowego.

Na guzikach wykonanych po upadku Powstania Listopadowego pojawiło się zmienione godło Królestwa Polskiego. Orzeł ma na nim opuszczone skrzydła. Jest to najprawdopodobniej wpływ godła Rosji. Na guzikach rosyjskich obowiązujących w latach 1829-57 widnieje wyobrażenie dwugłowego orła z opuszczonymi skrzydłami. Oficjalnie nie zmieniono godła i dla przykładu na monetach nadal miał on skrzydła skierowane ku górze.

Po roku 1864 zaszła jeszcze jedna zmiana. Pojawił się nowy wzór guzika z herbem Królestwa Polskiego. Dwugłowy orzeł ze skrzydłami skierowanymi ku górze na piersiach ma nałożoną prostokątną tarczę herbową z polskim orłem.

Podsumowując w okresie Królestwa Polskiego można wydzielić trzy podstawowe wzory guzików urzędniczych z herbem Królestwa. Uogólniając można stwierdzić, że pierwszy wzór obowiązywał do wybuchu Powstania Listopadowego, drugi to okres międzypowstaniowy natomiast trzeci obowiązywał po Powstaniu Styczniowym. Można w prosty sposób rozróżnić poszczególne wzory. Najłatwiej można tego dokonać analizując wizerunek polskiego orła za piersiach orła dwugłowego. W pierwszym okresie był on wpisany w owalną tarczę, w drugim tarcza była zbliżona do trójkąta natomiast w ostatnim wzorze orzeł widnieje na tarczy prostokątnej. Pomocne są też sygnatury. Guziki wczesnego wzoru są najczęściej wyprodukowane przez Samuela lub Zygmunta Munchheimera, ale już późniejsze wzory były bardzo często produkowane przez powstałą w 1832 roku wytwórnię którą prowadził Fryderyk Biertumpfel. Mieściła się ona w Warszawie przy ulicy Senatorskiej 460. Przykładem wzoru guzika obowiązującego po roku 1864 jest również przedstawiony poniżej guzik urzędnika poczty Królestwa Polskiego.

Najprawdopodobniej wcześniej obowiązywał zupełnie inny wzór guzika pocztowego.

Guziki tego wzoru spotyka się w wersjach sygnowanych przez Munchheimera, Biertumpfla lub bez sygnatury wytwórcy.

Przykładem guzika wyprodukowanego przez innych wytwórców z okresu Królestwa Polskiego jest guzik „SZKOŁA WOIEWODZKA” pochodzący z wytwórni Hersza S. Magnusa mieszczącej się w Warszawie przy ulicy na Leszno 719.

Polscy producenci produkowali też duże ilości guzików na zamówienie armii carskiej. Ich wyroby wyróżniają się wśród całej masy guzików produkowanych w Rosji solidnością wykonania i dbałością o szczegóły. Zazwyczaj były noszone przez kadrę oficerską. Oto przykłady guzików wyprodukowanych przez Munchheimera i Biertumpfla a używanych przez żołnierzy carskich:

Produkty naszych rodzimych producentów zdobyły uznanie nie tylko w Polsce. Do dziś cieszą oko wielu kolekcjonerów. Mimo swych małych gabarytów Mają swój urok, którego brak współczesnym wielkoseryjnym produkcjom. Są kawałkiem historii naszego narodu i myślę że warto je kolekcjonować oraz prezentować.

Opisane powyżej wzory guzików nie wyczerpują tematu. Został on przedstawiony dość ogólnie na podstawie eksponatów własnych oraz posiadanej wiedzy.

Tasior Dariusz "Tasiek"
Suwalskie Stowarzyszenie Miłośników Historii

Franciszek Józef I i jego wizerunek na monetach Cesarstwa cz. II - lata 1866 - 1892

Można by rzec, że pierwszym skowronkiem nadchodzących zmian jest istotna zmiana podobizny władcy Austrii na monetach cesarstwa, do której doszło w 1866r. Wyraźnie to widać porównując awersy z tego roku i poprzedzającego go (ryc.1).

Porównanie awersów florenów z 1865r i 1866r

Nowy wizerunek Cesarza to zasługa Józefa Tautenhayna¹, znanego wiedeńskiego rzeźbiarza i medaliera, grawera w Mennicy Centralnej od 1862r. Poddani Cesarstwa mogli podziwiać taki obraz swego władcy niedługo, gdyż tylko do 1872r (co ciekawe na niektórych monetach typu węgierskiego wizerunek ten utrzymywał się nawet do 1888r). Wracając jednak do samej podobizny Franciszka Józefa I, przyznać trzeba, że prezentuje się ona o wiele mniej korzystnie w porównaniu do wcześniejszej. Można by pokusić się o stwierdzenie, że poza szyją oraz wieńcem laurowym zmieniło się wszystko - kształt głowy, kierunek uczesania, oczy, nos, broda i bokobrody. Nawet ucho nie jest już takie samo. Twarz Cesarza stała się mało wyidealizowana, jakby autor chciał pokazać poddanym władcy, iż jest on podobny do nich - również z pewnymi wadami i defektami.

Dodać trzeba, iż wizerunek ten pojawił się wyłącznie na monetach o następujących nominałach: 5 krajcarów, 10 krajcarów, 20 krajcarów, 1/4 florena, floren, forint, 2 floreny, vereinsthaler, 2 vereinsthalery, dukat, 4 dukaty, 1/2 korony i korona. Sądzę, że warto również wskazać, iż wizerunek wprowadzony w 1862r, w literaturze tematu określany, jako „Typ IM”, nie jest przedstawieniem jednolitym i takim samym. Dostępne mi katalogi oraz źródła pozakatalogowe wskazują na kilka rodzajów awersów, różniących się od siebie kształtem głowy, długością bokobrodów, kształtem nosa, czy też legendą (ryc. 2.).

W trakcie tych dziesięciu lat monarchia Habsburgów przeszła diametralną zmianę. 30 marca 1867r, w wyniku ugody zawartej między Austriakami i Węgrami (tzw. Kompromis) dotychczasowe absolutystyczne Cesarstwo Austrii przekształciło się w monarchię konstytucyjną przedstawianą na mapach Europy, jako Cesarstwo Austro-Węgier.

Franciszek Józef I został koronowany koroną św. Stefana na króla Węgier 8 czerwca 1867r. Dla numizmatyków istotne zaś jest to, że od 1868r mamy do czynienia niejako z podwójnym systemem monetarnym -pomimo istnienia unii monetarnej monety dla Przedlitawii (część austriacka) i Zalitawii (część węgierska) różniły się od siebie nazwą waluty, legendami oraz rysunkami awersów i rewersów.

Ryc. 2. Niektóre awersy monet Cesarstwa z okresu 1862-1872

Jak już wspomniałem wcześniej portret władcy uległ kolejnej zmianie w 10 lat po wprowadzeniu do obiegu monet z projektem Józefa Tautanhayna. Tym razem autorem podobizny był Fryderyk Leisek². Pierwsze monety z nową „twarzą” Cesarza pojawiły się w obiegu w 1872r i trwały na rynku aż do 1892r, kiedy to wprowadzono nowy wizerunek (ryc.3).

Ryc. 3. Awersy 20 krajcarów z 1872r oraz florena z 1884r

Na podstawie pierwszego wrażenia można powiedzieć, iż portret Cesarza zmienił się nieznacznie. W mojej jednak ocenie jest to zdecydowany powrót do wizerunku sprzed 1862r. Franciszek Józef I spogląda ze swojej monety o wiele bardziej dostojnie. Ponadto od razu widać, że twarz władcy przedstawia się o wiele lepiej niż na pieniądzu z lat 1862-1872 -głowa nabrała normalnego i naturalnego kształtu, to samo nos i szyja. Wąsów i bokobrodów nie dotknęły diametralne zmiany, można powiedzieć, że zostały tylko „przczesane” i wygładzone. Poddani Cesarza długo mieli przyjemność patrzeć na taką twarz, 42-letniego w chwili wybijania pierwszych monet z tą podobizną, swego władcy - jak już wspomniałem wcześniej aż 20 lat, do

1892r.

W czasie tego czwartego „podobiznowego” okresu wydarzyło się kilka istotnych wydarzeń związanych z Cesarstwem i Franciszkiem Józefem I. Za pierwsze można wskazać uzyskanie przez Austro-Węgry prawa do „opieki” nad terenem Bośni i Hercegowiny w 1878r w wyniku Kongresu berlińskiego. Niestety w tym ważnym dla Cesarstwa momencie władca wykazał się dużym brakiem rozsądku i niezdecydowaniem, gdyż zamiast otwarcie i stanowczo wystąpić przeciwko Imperium Osmańskiemu on zadowolił się okupacją biednego i zacofanego terenu. Doprowadziło to tylko do niezadowolenia miejscowej ludności i fermentu społecznego na tamtym obszarze, który łatwo można było zażegnać popierając tamtejsze południowosłowiańskie ruchy wyzwolenicze i wypowiadając wojnę Turcji. Szansa na to została jednak zaprzepaszczona przez Cesarza...

Warto przypomnieć i podkreślić, że to właśnie w wyniku działań na terenie Bałkan, przede wszystkim rosyjskich, doszło w 1879r do zawarcia między Cesarstwem Austro-Węgier oraz II Rzeszą Niemiecką sojuszu wojskowego. W 1882r do tego porozumienia dołączyło Królestwo Włoch tworząc jeden z dwóch wielkich bloków militarnych Starego Kontynentu -Trójprzymierza.

¹ Vlatislav Novotny Mince Františka Josefa I. 1848-1916, Hodonin 2001, str. 10

² Ibidem, str. 11

Bartłomiej Czyżewski

Sen o monecie...

Kiedy jeszcze nie było tak zimno i nikt nie myślał o zbliżających się świętach oraz związanych z nimi prezentami, ja postanowiłem sprawić sobie samemu niezwykley prezent.

Na początku złotej jesieni poprzez platformę aukcyjną sixbid moją uwagę przyciągnęła pewna pozycja. Chwilę trwało zanim podjąłem decyzję, że będę licytował. Ukłon w stronę Maćka (maciekp) za utwierdzenie, że warto to zrobić. Po złożeniu przez internet swojego limitu nastąpił długi okres odliczania dni do aukcji i wyczekiwania na wynik licytacji. Już na kilka dni przed aukcją nie mogłem skupić myśli na czymś innym a dodatkowo w nocy ciągle wyobrażałem sobie, że to mi przypadnie zaszczyt zwycięstwa;)

Kiedy w końcu nadszedł ten dzień, odpowiednia godzina, odczekałem parę godzin i...co chwilę sprawdzałem czy już mam jakiegoś maila, czy pojawiła się lista wynikowa.

Po długim czasie wreszcie jest...lista wynikowa. Serce mocniej zaczyna pikać w trakcie otwierania i oczy rozbiegane szukają odpowiedniej pozycji. Uff, wygrałem...za chwilę sprawdzam czy na pewno. Przez moment myśl, jaka szkoda, że tuż przed swoim maksymalnym limitem.

Później napływająca radość i jednocześnie niepewność, bo mija dzień i nadal nie ma żadnego potwierdzenia od organizatora aukcji. Dlatego jeszcze parę razy porównuję listę wynikową, numer lotu monety i mój limit. Kamień z serca spada dopiero po dwóch dniach gdy otrzymuję email z danymi do zapłaty. Błyskawicznie wykonuję przelew żeby nie okazało się, że wpłata wpłynie po terminie i o zgrozo moja moneta zostanie komuś innemu sprzedana.

Pewne perypetie pojawiły się w banku, bo przelew dwukrotnie odrzucony z powodu błędnego numeru iban, który był podany w ciągu z innym kodem. Ehh, chwila nerwów ale w końcu przelew poszedł i teraz nastąpiło oczekiwanie na przesyłkę.

Pewnego dnia po powrocie do domu, w skrzynce znalazłem awizo...idę na pocztę, prawie biegnę a tam tylko list z urzędu pocztowego żeby zgłosić się w celu wyjaśnienia, co to za przesyłka i uiścić odpowiednie opłaty. Jadę w odpowiednie miejsce, formalności i...odbior

nastąpi dopiero jutro. Kolejny dzień w stresie i oczekiwaniu. Do tego doszło już wcześniej małe rozczarowanie, bo waga listu wskazywała, że znajduje się w nim tylko moneta. Po cichu liczyłem, że profesjonalny dom aukcyjny dołączy np. katalog;)

Kolejnego dnia z uśmiechem na ustach wchodzę do urzędu a tam...od okienka do okienka, nie ma jeszcze dokumentów, wreszcie stoję w kasie i płacę 8% vat. Dostaję karteczkę do magazynu a tam opłata 3,50 zł za ? (Chyba za obecność))

Z wielką radością po wielu dniach chwytam kopertę. Trzeba przyznać, że moneta została fachowo zapakowana. Powoli otwieram i oprócz potwierdzenia zakupu jest...mój wyśniony ort moneta w folii z malutkim certyfikatem. Wychodzę i na dworze w blasku słońca dokonuję pierwszych oględzin mojego najnowszego skarbu. Po powrocie w zacisze domowe, usiadłem wygodnie w fotelu i drżącymi dłońmi dotykałem wygraną i wymarzoną monetę, moje oczy zaczęły błyszczeć jakby patrzyły na największy skarb.

Mimo, że moneta jest ledwie w trzecim stanie to bije od niej królewski blask, zachwycają czcigodne rysy majestatu Króla a nad tym korona. Nie jakaś zwykła korona ale Korona Królestwa, które na owe czasy było jednym z najznamitniejszych państw w Starym Świecie. I te wspaniałe litery układające się jak pieczęć chwały i wielkości, potwierdzające ową prawdę.

Sigis 3.D.G.REX.POL.M.D.L.R.PR

Zygmunt III z Bożej Łaski Król Polski, Wielki Książę Litwy, Rusi, Prus.

Jakże to dumnie brzmi.

Nawet nie wiem kiedy oczy opadają i wyobraźnia podsuwa odległe wydarzenia, które na stałe zapisały się złotymi góskami w naszej historii. Oto port się ukazuje, gdzie gwar i ruch wielki cały czas towarzyszy handlowi. Kupcy wielu narodowości, wojacy i mieszczanie poruszają się po rynku. Stuk srebra w sakiewkach i w gospodach.

Chwytam swoją monetę i kręcąc bączka wchłaniam jej dźwięk z zachwytem. Srebro mimo 400 lat wydaje odgłos równie szlachetny jak okres, z którego pochodzi. I powoli jakby melodia historii kołysała mnie do snu.

Myśli płyną w dal i już przede mną poprzez las ukazuje się jakieś pole, polana zajmowana przez wojska nieprzyjaciela. Wtem nieprawdopodobny świst oznajmia atak Husarii, której szarże odbywały się na przemian przez luki w rozebranych częściowo płocie.

"To jedno przypomnę do uwierzenia niepodobne, że drugim rotom trafiało się razów ośm albo dziesięć przyjść do sprawy i potykać się z nieprzyjacielem (...) bo już po częstym do sprawy przychodzeniu i potykaniu się z nieprzyjacielem, jak znowu i ryszunku nam ubywało, i siły ustawały(...) konie też już na poły zemdlone mając, bo od świtania dnia letniego aż po obiad godzin pięć pewną z nimi bez przestanku czyniąc (bitwę), już i siłę z ochotą zegnali, nad naturę ludzką czyniąc."

Husaria Duma Polski głównie przyczyniła się do zwycięstwa pod Kłuszynem dnia 4 lipca roku 1610.

A pod wieczór w obozie żołnierzy brzęczały monety, którymi wojacy płacili za kwarty piwa. Całkiem możliwe, że mój ort tam rozpoczął swoją podróż do mnie. Co prawda żywot swój zaczął w ciemnym kącie mennicy gdańskiej, gdzie przy migoczących płomieniach ze świec wyrabiane były wszelakie monety na owe czasy na najnowszej maszynie, która bardzo usprawniła pracę ale również spowodowała, że monety były tak dobrze wybite. Ileż to rąk brało udział w samej produkcji a niezliczona ilość właścicieli miała mój skarb prze te długie 400 lat.

Jednak zanim zastanowiłem się nad tym już inne obrazy podsuwa wyobraźnia i widzę mury jakiegoś, to Kreml się jawi a nad nim Sztandar Polski.

I tutaj moneta moja również mogła się pojawić... A dalej me myśli chwytają widok niezwykły.

Sala wielka i pełno postaci szlacheckich w tym i Król siedzący na tronie a przed nim na kolanach w pełnym ukłonie pokory i poddaństwa ...

Car Wasyl IV schylił się nisko polskiemu Królowi, prawą dłonią dotknął podłogi i pocałował środek swojej dłoni. Następnie car Wasyl IV złożył przysięgę polskiemu Królowi, ukorzył się, uznał się za pokonanego, przysięgł posłuszeństwo i zapewnił, że Rosja już nigdy więcej na Polskę nie napadnie. Król Polski podał klęczącemu przed nim carowi dłoń do ucałowania.

Z kolei wielki książę Dymitr, dowódca pokonanej armii rosyjskiej, upadł na twarz, uderzył czołem i złożył taką samą przysięgę. Wielki Książę Iwan upadł na twarz i po trzykroć uderzył czołem o posadzkę, płacząc. W trakcie ceremonii na podłodze leżały zdobyte na Kremlu rosyjskie sztandary, w tym carski z czarnym dwugłowym orłem. Po tej wielkiej ceremonii stuk srebrników było słychać też w gospodach.

Patrzę na obraz Matejki i może, któraś z postaci na nim miała sakiewkę a w niej mojego orta.

I tak dalej myślę, wyobrażam sobie, wszak płacić trza było i za jadło i napitek czy też nocleg. A czasy to były pełne walk, zdrad, bitew i podniosłych chwil.

Dlatego to jest najważniejszy skarb zawarty w monecie a zwie się...przeszłość i historia. Dzieje nasze. Nie liczy się czy moneta jest błyszcząca czy wytarta, bo najważniejsze to zawarte w nich przeżycia naszych przodków. I ten oto niepoliczalny skarb się w niej chowa. Trzeba tylko o tym pamiętać gdy przyjdzie nam dotknąć starej monety.

Naprawdę mając monetę warto zastanowić się gdzie ona mogła być, jakie czasy jej towarzyszyły.

pasjonator

Podstawowe typy trojaków siedmiogrodzkich

Siedmiogród (węgierskie Erdély, rumuńskie Transilvania) to kraina historyczna położona na Wyżynie Siedmiogrodzkiej pomiędzy łukiem Karpat oraz dzisiejszymi granicami: rumuńsko-węgierską oraz rumuńsko-serbską. Burzliwe dzieje tej krainy związane były ze specyficznym położeniem geograficznym gdzie ścierały się interesy tureckie oraz austriackie.

Interesujący nas okres związany z biciem monet trzygroszowych imitujących polskie trojaki miał swoją genezę w momencie wstąpienia na polski tron księcia siedmiogrodzkiego Stefana Batorego w 1576 roku. Wydarzenie to miało ogromny wpływ na dalsze losy obu Państw co przełożyło się również na politykę monetarną.

Oprócz typowych nominałów znanych w całej Europie takich jak dukaty (aranyforint), talary (taller), grosze (garas), denary czy krajcary pojawiły się również typowe dla naszego systemu monetarnego trojaki (haromgarasos) oraz szóstaki (hatgarasos).

Interesujące nas trojaki bite były w Siedmiogrodzie w latach 1594-1637. Ponieważ w tym okresie Siedmiogród miał status Księstwa władcy tytułowali się na monetach jako Książę Siedmiogrodu (PRINCIPATVS TRANSILVANIAE) - wyjątkiem są tutaj trojaki Stefana Bocskaya, który wynegocjował we Wiedniu w 1606 roku dodatkowe przywileje (między innymi tytuł rezydenta królewskiego, tj. cesarza jako Króla Węgier) co spowodowało, że monety te były bite jako monety królewskie (REGNI HVNGARIAE).

Jak dotąd rozpoznano przynajmniej cztery mennice działające w tamtych czasach na terenach Transylwanii i okolicznych krain w których bite były trojaki:

Alba Iulia (niem. Karlsburg) - Gabriel Batory

Nagyszeben (łac. Cibinium, niem. Hermannstadt, rum. Sibiu) - Gabriel Batory

Nagybanya (niem. Neustadt, rum. Baia Mare) - Zygmunt Batory, Stefan Bocskai, Jerzy Rakoczy
- tak naprawdę Nagybanya nie leżała w Siedmiogrodzie tylko w sąsiadującym od północy okręgu Marmarosz

Kisselyk (niem. Kleinschelken, rum. Seica Mica) - Gabriel Batory.

Dodać tutaj należy również śląska mennicę w Opolu gdzie Gabriel Bethlen wybijał trojaki z tytułaturą władcy Siedmiogrodu.

Intencją tego artykułu jest przybliżenie czytelnikowi jedynie podstawowych typów monet trzygroszowych bitych w Siedmiogrodzie. Mennictwo związane z tym nominałem trwało przez dziesięciolecia - co oczywiście miało wpływ na ogromną ilość odmian i wariantów. Poniżej przedstawiam jedynie najbardziej charakterystyczne typy trojaków poszczególnych władców.

Znaki mennicze oraz herby:

Herb rodu Batorych, zęby zwrócone w lewo

Herb rodu Batorych, zęby zwrócone w prawo

Znak menniczy występujący na trojakach Zygmunta Batorego w 1598 roku

Topór - niezidentyfikowany znak menniczy pojawiający się na trojakach Gabriela Batorego oraz Stefana Bocskaya.

AL - IV - Alba Iulia

CI - BI - Cibinium

K - S - Kisselyk

pręgi oraz krzyż lotaryński w tarczy dwupolowej, herb Węgier

Lew trzymający strzałę, herb rodu Bocskay

Orzeł ponad siedmioma wieżami, herb Siedmiogrodu

Orzeł śląski, Krzyż Węgierski oraz Orzeł Siedmiogrodzki występujące na trojakach Gabriela Bethlena z mennicy opolskiej

BZ - inicjały Baltazara Zwirnera, mincmistrza i dzierżawcy mennicy w Opolu

Orzeł trzymający miecz ponad kołem - herb rodowy Rakoczych

Zygmunt Batory(1581-1602)

1594 - popiersie w obwódce

A:SIGISMVNDVS.BATHORI

R:15-94|GRO-ARG|TRIP
PRIN|TRANSILV|ANIAE|.III.

1596

A:SIG.D.G.TRAN.MOL.WAL.S.R.I.P

R:III|.1.5-.96.|GRO:-
ARG:|TRIP:PRIN:|TRANSYL.|VANIAE

1597

A:SIG.D.G.TRAN.MOL.WAL.S.R.I.P.

R:.1.5.-9.7.|GRO:-ARG:|TRIP
PRIN:|TRANSYL.|VANIAE

1598a - popiersie rozdziela napis u dołu

A:SIGDGTR-ANMOLWALSRI

R:15-98|GRO-
ARG|TRIP:PRIN|TRANSYL|VANIAE

1598b

A:SIGDGTRANMOLWALSRI.P.

R:.III.|15-98|GRO-
ARG|TRIP.PRIN|TRANSYL.|VANIAE.

Stefan Bocskay(1604-1606)

1605

A:STEPHDGHUNTRANPETS

R:III.|GRO-ARG|TRIP.REGN|HVNGAR.|1605.

1606a

A:STEPH.DGHVN.TRAN.P.ET.SI.CV.

R:III:|GROS.ARG|TRIPR.EGNI|HVNGAR|1606

1606b - odmienne popiersie, herby w ozdobnych tarczach

A:STEDG.HVN.TRAN.P.ET.SCO

R:GROS.ARG|TRIP.REGNI|HVNGAR|.1606.

1606c - odmienne popiersie, herby w ozdobnych tarczach

A:STEPHD:G.HVN.T.R.AN.PET.SICC

R:
.III.|GROS.ARG.|TRIP.REGNI|HVNGAR.|1606.

1607a - emisja pośmiertna

A:STEPHDGHVN.TRAN.PET.SI.CV

R: III |GROS.ARG|TRIPREGNI|HVNGAR.|1607

1607b - emisja pośmiertna, na rewersie HVNGA

A: STEPH.D.GHV.TRAP.E.SC

R: .III.|GROS.ARG|TRIP.REG|HVNGA|.1607.

1608a - emisja pośmiertna, znak menniczy topór

A: STEPHDGHVN.TRANPETSICO.

R:

.III.|GROS.ARG|TRIP.REGNI|HVNGAR|.1608.

1609a - emisja pośmiertna, rewers bity stemplem trojaków Gabriela Batorego, hybryda

A: STEPH.DGHVN.TRANPETSICV.

R: III |16-

09|GROS.ARG|TRIP.REGNI|TRANSYL|.VANIAE.

Gabriel Batory (1608 - 1613)

1608b

A: .GABRIEL:DGPRIN.TRAN.ET.SIC.

R: III |16-

08|GROS.ARG|.TRIPREGNI|.TRANSYL|.VANIAE.

1609b

A: .GABRIEL:DGPRIN.TRAN.ET.SI.

R: III |16-

09|GROS.ARG|.TRIP.REGNI|.TRANSYL|.VANI.

1609c - znak Topór, herb Batorych w owalnej tarczy

A: GABR.DG.PRIN.TRA.ET.SICO.

R: III |16-09|GROSARG.|TRIPREG|.TRANS

1609d - odmienne popiersie

A: GABRIEL.DG.PRIN.TRAN.ET.SI.

R: III |16-09|GROS.ARG|.TRIP.REGNI|.TRANSYL|.VANIAE.

1609e - odmienne popiersie, na rewersie napis w pięciu wierszach

A: GABRI.D.G.PRIN.TR.ET.SC

R: III |16-09|GROSSVS|ARG.TRIP|REGNI.TR.|ANSILVA|NIA

1610 - popiersie jak 1609b

A: .GABRIEL:DGPRIN.TRAN.ET.SI.

R: III |16-10|GROS.ARG|TRIP.REGNI|TRANSYL|.VANI.

1610b - popiersie jak 1609d, na rewersie K-S

A: .GABRIEL:DG.PRIN.TRAN.E.SI

R: K III S |16-09|GROS.ARG|TRIP.REGNI|TRANSYL|VANIAE.

1611a - popiersie jak 1609d, na rewersie CI-BI

A: GABRIE.DG.PRIN.TRAN.ET.SC

R: III |CI.-BI|.1.6-.1.1.|GROS.ARG|TRIP.REGNI|.TRANSYL|VANIAE.

1611b - popiersie jak 1609e, na rewersie CI-BI

A: GABRI.D.G.PRIN.TR.ET.SC

R: .III. |CI-BI|.16-
.11.|GRO.ARG|TRIP.REGN|TRANSIL|VANIE.

1611c - popiersie jak 1609d, na rewersie herb Batorych w tarczy owalnej

A: GABRIELxDGxPRxTRxSC

R: xlllx |16-
11|GROS|xARGTRIP|xREGTR|ANSYL

1612 - popiersie jak 1609d, na rewersie CI-BI, "2" w dacie odwrócone.

A: GABRI.DG.PRINTR.ET.SC

R: III |CI.-BI|.1.6.-
.1.2.|GROS.ARG|TRIP.REGNI|.TRANSYL|VANIA
E.

1613a - popiersie jak 1609d, na rewersie AL-IV

A: GABRI.DG.PRINTR.ET.SC

R: III |AL.-IV|.1.6-.1.3.|GROS.ARG|.TRIP.REGNI|
.TRANSYL|VANIAE.

1613b - odmienne popiersie

A: GABRIEL.D.GPRIN.TRAN.ET.S

R: III |16-
13|GROSARG|.TRIP:REG|.TRANSYL|.VANI.

Gabriel Bethlen (1613 - 1629)

1622

A: GABR.D:G.SAC.R.I.TRAP.

R: III |1-6-2-
2|GROS.ARG|TRIP.OPO|.ET.RAT.|BZ

1623a - popiersie w mitrze

A: GAB.D:G.SAC.RO.IM.TRAP.R.

R: III |1-6-2-
3|GROS.ARG|TRIP:OPO|.ET.RAT.|BZ

1623b

A: GAB.DGSACR.IM.TRA.PR.

R: .III. |1-6-2-
3|GROS.ARG|TRIP.OPO|.ET.RAT.|BZ.

Jerzy I Rakoczy (1630 - 1648)

1637

A: G.RAK.D.G.P.T.PR.H.D.S.C

R: .III. | 1-6-3-7|GROS.ARG|TRIP.REG.|TRANS.

Istnieją również klipy wybite stemplami 1607b, 1609d, 1611b oraz 1623b.

Literatura:

1. A.Resch - "Siebenbürgische Münzen und Medaillen von 1538 bis zur Gegenwart"
2. L.Huszar - "Az erdélyi fejedelemség pénzverése"

Zdjęcia dzięki uprzejmości: Nudelman Numismatica, Pannonia Terra, Gdański Gabinet Numizmatyczny(1623b), kolega Iopciu(1622), zbiór własny.

Jarek Kustosz (qcho)

Szóstak z 1623 roku bez wybitego nominału

Jednym z bardziej popularnych nominałów bitych przez Zygmunta III Wazę w mennicy królewskiej w Krakowie był szóstak.

Szóstak = 6 groszy = 2 trojaki.

Na podstawie uchwały Komisji Skarbowej z 1623 roku przeciętnie wybijano 50 szt. szóstaków z grzywny menniczej wagi krakowskiej.

Przeciętna waga to 3,98 gr. , zawartość czystego kruszcu 1,8 gr. Próba 7 ¼ .

Przedstawiam szóstaka bez wybitego nominału VI nad tarczami:

Waga około 3.7 gr. Średnica 25.7 mm.

Szóstak 1623 r. - mennica Kraków .

E. Kopicki 1258 - podobny.

Awers – Popiersie Zygmunta III Wazy .W otoku przedzielony u góry koroną i u dołu herbem Sas – SIGIS : III : D : G .. REX .POL .M : D : L .

Rewers – Pod koroną brak liczby VI.

Niżej tarcze z herbami Polski i Litwy . Pod nimi tarcza z herbem Wazów. W otoku napis przedzielony koroną . GROS .ARGE . SEX . REG . POL . 1623.

Oprócz przedstawionego szóstaka istnieje jeszcze jedna sztuka wybita tym samym stemplem (zdjęcie po lewej).

Stanis

Stopka redakcyjna

Patronat:

Towarzystwo Przeciwników Złomu Numizmatycznego im. T. Kałkowskiego
www.tpzn.pl

Wydawca:

Centrum Kolekcjonerskie Prankster
Marcin Machała
Rowy 58
98-285 Wróblew
www.CentrumKolekcjonerskie.pl
e-mail: biuletyn@tpzn.pl

Redaktor naczelny:

Jarek Kustosz - qcho
e-mail: sbocskai@gmail.com

Skład:

qcho

Za treść opublikowanych artykułów odpowiedzialność ponoszą ich autorzy. Nadesłanie materiału jest równoznaczne ze zgodą na jego publikację w Biuletynie Informacyjnym TPZN we wszelkich formach. Wszelkie materiały powstały nieodpłatnie i jako takie zostały powierzone dla BI TPZN, wydawcy, oraz TPZN-u, w celu propagowania wiedzy numizmatycznej.

Redakcja stara się publikować wszelkie nadesłane materiały, o ile spełniają one założenia merytoryczne. Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów w materiale nadesłanym.

Redakcja składa serdeczne podziękowania dla wszystkich autorów którzy zadeklarowali się do współpracy z BI, oraz firm numizmatycznych które przekazały nam zdjęcia ze swoich archiwów. Bez Waszej bezinteresownej pomocy, ten numer nie mógłby powstać.